

CHARACTERISTICS OF THE SYSTEM OF INTERPERSONAL RELATIONS AND A SENSE OF EMPATHY IN ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Zufarova Star Mukiddin's daughter

TDPU II bosqich pedagogika va psixologiya magistranti

yulduzkhon1990@mail.ru

Annatsiya: Ushbu maqola empatiya eng muhim ijtimoiy hissiyotlari, bolaning shaxsini shakllantirishda va umuman uning hayotida empatiyaning muhim roli haqida nazariy ma'lumotlar va shu bilan birga empatiya yordamida bola boshqa odamlarni, ularning ichki tajribalarini tushunishni o'rganishi, boshqa odamning qadr-qimmatini tushunishi, boshqalarning farovonligiga yordam berish va g'amxo'rlik qilish istagini shakllantiruvchi omillar keltirib o'tilgan.

Kalit so'z: Empatiya qobiliyati, altruizm, gumanistik empatiya, egosentrik empatiya, desentratsiya.

Annatsiya: this article presents the most important social feelings of empathy, theoretical information about the important role of empathy in the formation of the child's personality and in his life as a whole, and at the same time, with the help of empathy, the child learns to understand other people, their inner experiences, to understand the dignity of another person, to help and

Key word: empathy ability, altruism, humanistic empathy, egocentric empathy, desentration.

Empatiya qobiliyati rivojlangan odam-bu odamga hamdardlik, rahm-shafqat va fidoyilik bilan yordam bera oladigan, uning farovonligi haqida g'amxo'rlik qiladigan odam. Empatiya eng muhim ijtimoiy hissiyotlardan biridir. Bu bolaning shaxsini shakllantirishda va umuman uning hayotida muhim rol o'ynaydi.

Bolaga singdirilgan axloqiy fazilatlar va tuyg'ular asta-sekin shaxsiyat xususiyatlariga "aylanadi" va keyinchalik atrofdagi odamlar bilan munosabatlarda o'zini namoyon qiladi.

Empatiya yordamida bola boshqa odamlarni, ularning ichki tajribalarini tushunishni o'rganadi, boshqa odamning qadr-qimmatini tushunishni boshlaydi, boshqalarning farovonligiga yordam berish va g'amxo'rlik qilish istagini ko'rsatadi. Vaqt o'tishi bilan empatiya o'zini o'spirinlik uchun xos bo'lgan altruizmga namoyon qiladi (4-sinfdan boshlab).

L.Merfining tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, bolalar tomonidan empatiyaning namoyon bo'lishi ularning ob'ektga (yaqin yoki begona) yaqinligi darajasiga, ob'ekt bilan aloqa chastotasiga (tanish yoki notanish), hamdardlikni keltirib chiqaradigan stimulning intensivligiga (yig'lash, ko'z yoshlari, og'riq) va oldingi tajribaga bog'liq. Bolada empatiyaning rivojlanishi temperament, emotsional qo'zg'aluvchanlik va unga ijtimoiy guruhlarning ta'siri bilan bog'liq yoshga bog'liq o'zgarishlar bilan bog'liq.

Empatiya tuyg'ularining shakllanishi va rivojlanishida g'amginlik hissiyoti muhim rol o'ynaydi. Bu bolaning yig'lashi onada rahm-shafqat tuyg'usini keltirib chiqaradi va uni unga e'tibor berishga, uni tinchlantirishga va yordam berishga undaydi. Xuddi shunday, sevgan inson bilan bog'liq bo'lgan qayg'uli voqea xotiralari achinish, rahm-shafqat va hamdardlik, shuningdek, yordam berish istagini uyg'otadi.

Shaxsning egosentrizmi va shaxs boshdan kechirgan psixologik noqulaylik (depressiya, xavotir, tajovuzkorlik va boshqalar) hamdardlikning shakllanishi va namoyon bo'lishiga xalaqit berishi mumkin. Bundan tashqari, bolalikdan "singdirilgan" munosabat ham hamdardlikning shakllanishi va namoyon bo'lishiga xalaqit berishi mumkin.

Bunday munosabat bo'lishi mumkin:

shaxsiy aloqalardan qochish,

boshqalarga qiziqish,

boshqalarning muammolariga xotirjam munosabat.

Boshlang'ich maktab yoshida empatiyaning ikki turi namoyon bo'ladi: *gumanistik va egosentrik*. *Gumanistik empatiya* inson boshqasining farovonligiga javob beradigan tajribalar bilan bog'liq va egosentrik tajribalar boshqasi uchun emas, balki o'zi uchun tajribalarni o'z ichiga oladi. Gumanistik empatiyaga misollar bo'lishi mumkin: rahm-shafqat, rahm-shafqat, achinish, hamdardlik. *Egosentrik empatiya* misollari: qayg'u, qo'rquv, azob-uqubat, boshqaning qayg'usiga javoban qayg'u, quvonchga javoban qayg'u (hasadning namoyon bo'lishi).

Bola tug'ilgandan boshlab empatiya, altruizm, gumanizm va hokazolarga (tug'ma) qobiliyatni bo'lmaydi. Bolaga bevosita muhitining vazifasi-ota-onalar, o'qituvchilar, o'qituvchilar ushbu qobiliyatlarni shakllantirish va rivojlantirishdir. Maktablarda empatiya maktab soatlarida va darsdan keyin bolalar bilan mashg'ulotlar orqali rivojlanadi. Hozirgi kunda Federal davlat ta'lim standartiga muvofiq ko'plab maktablarda "diniy madaniyat asoslari va dunyoviy axloq" fani joriy yetildi. Ushbu mavzu to'rtinchi sinfda o'quv faoliyatiga kiritilgan va bolalarning axloqiy tuyg'ulari va fazilatlarini rivojlantirishni amalga oshiradi. Bundan tashqari, maktabdan tashqari mashg'ulotlar maktablardagi ta'lim jarayoniga kiritilgan. Masalan, "Etika: ezgulik abc" dasturi (1-sinfdan 4-singacha). Ushbu dastur shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilarida axloqiy tuyg'ularni, shuningdek, muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Shuningdek, tanaffusda bolalarda ular bilan noqulay yoki aksincha, qulay aloqa vaziyatlarini tahlil qilish orqali hamdardlikni rivojlantirish mumkin.

Umuman o'rganish jarayonida bolaning his-tuyg'ularining mazmuni o'zgaradi va ularning rivojlanishi xabardorlik, barqarorlik va cheklovni oshirish nuqtai nazaridan amalga oshiriladi.

Ko'pgina psixologlarning qiziqishini nafaqat umuman empatiya hodisasi, balki uning namoyon bo'lishi, rivojlanishi va ayniqsa bolalarda shakllanishi ham jalb qildi. Ammo, afsuski, empatiya hodisasi hozirgi paytda yetarlicha o'rganilmagan. Ayniqsa, uning boshlang'ich maktab yoshida namoyon bo'lishi. Bundan tashqari, hozirgi paytda maktablarda bolalarda empatiyani rivojlantirish va shakllantirishga yetarlicha e'tibor berilmayapti.

Bolalardagi har qanday ijtimoiy hissiyotning rivojlanishi bevosita kattalar bilan o'zaro munosabatlar orqali sodir bo'ladi.

Bolalarda empatiyaning shakllanishi va rivojlanishida oila, oila a'zolari o'rtasidagi munosabatlar va bola-ota-ona munosabatlari, xususan, katta rol o'ynaydi. Aynan oiladagi tarbiya bolaning qadriyat yo'nalishlarini, uning qiziqishlari doirasini belgilaydi, chunki oila kelajakdagi kattalarning har qanday shaxsiy fazilatlarini shakllantirish va rivojlantirish uchun hal qiluvchi bo'lgan bolaning birinchi qadamidir.

Ota-onalar o'rtasidagi munosabatlar va ota-onalarning bolaga munosabati bolaning kelajakda boshqalar bilan o'zaro munosabatiga asos bo'ladi. Sodda qilib aytganda, agar bola bolaligidan ota-onalarning bir-biriga va o'ziga nisbatan empatik xatti-harakatlarini kuzatsa, unda empatiya hissi rivojlanadi. Shunday qilib, empatiya, shuningdek axloqiy tuyg'ular zo'ravonlik va jazolar orqali emas, balki bolaga axloqiy me'yorlarni shaxsiy misol va tushuntirish orqali "singdirilishi" kerak.

Ota-ona tomonidan bolaning hissiy tushunchasi va qabul qilinmasligi, shuningdek, bolaning ota-ona bilan hissiy aloqasining buzilishi va yetishmasligi uning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi va ruhiyatini jarohatlaydi. Oilaviy nizolar, ota - onalar tomonidan haqoratli munosabat, ota-ona mehrining yo'qligi, pedagogik e'tiborsizlik-bularning barchasi jamiyatda "qiyin" bolalarning paydo bo'lishiga sabab bo'ladi.

Bundan tashqari, tadqiqot natijalariga ko'ra Ye. Stotlandning fikriga ko'ra, empatiyaning shakllanishi oiladagi bolalar soniga va bola qanday tug'ilganiga bog'liq. To'ng'ich, oiladagi yagona bolalar singari, agar ob'ekt ulardan farq qilsa, yuqori yoki quyi maqomga yega bo'lsa, ularga hech qanday bog'liq bo'lmasa va ular bilan raqobatlashmasa, ko'proq hamdardlik ko'rsatadi. Bunday bolalarning empatiya darajasi shaxsiy muvaffaqiyat motiviga bog'liq: motiv qancha ko'p ifodalansa, empatiya shuncha kam ifodalanadi. Aka-uka va opa-singillaridan kechroq tug'ilgan bolalar, aksincha, agar ular hamdardlik ob'ektiga o'xshash bo'lsa, teng maqomga yega bo'lsa yoki o'zaro munosabatlarga ega bo'lsa va bir-biriga teng bog'liq bo'lsa, hamdardlik ko'rsatadilar. Raqobat vaziyatda, keyinchalik tug'ilgan bolalar oilada birinchi tug'ilgan va faqat bolalarga nisbatan empatiya ko'rsatadi.

Demak, bolalarda axloqiy his-tuyg'ular va empatiya shakllanishi oilada sodir bo'ladi. Ota-onasi unga ta'limda bergan asoslari bilan bola bolalar bog'chasiga, so'ngra maktabga keladi, bu yerda o'qituvchilarning vazifasi kasbiy ko'nikmalar yordamida hamdardlik va axloqiy tuyg'ularni rivojlantirish yoki shakllantirishdir.

Ota-onalar va o'qituvchilarning ta'limidan tashqari, tengdoshlar bilan muloqot empatiyaning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Birinchi sinfga qabul qilinishi bilan bolaning ijtimoiy muhiti o'zgaradi. Bola sinfdoshlari va o'qituvchilari bilan muloqot qilishni o'rganadi, oilada olingan muloqot qobiliyatlarini tobora ko'proq qo'llaydi. Boshqalarni tushunishga, hamdard bo'lishga o'rganadi. Bodalev A. A. Va Kashtanova T. R. o'z tadqiqotlarida bola va tengdoshlari o'rtasidagi keng ko'lamlı muloqot rahm-shafqat va hamdardlik qobiliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi.

Boshlang'ich maktabning oxiriga kelib empatik AKT deb ataluvchi empatik AKT namoyon bo'lishi soni ortgan sari empatiya darajasi ortadi.

Empatiyaning namoyon bo'lishiga yosh va jins xususiyatlari ta'sir qiladi. Emperik tasdiqlanmagan ma'lumotlarga ko'ra, ayollar erkaklarga qaraganda ko'proq hamdardlik ko'rsatishadi. T. P. Gavrilovning ko'rsatishicha, empatiya eng avvalo boshlang'ich maktab yosh davriga xosdir. Bundan tashqari, hayvonlar va kattalarga nisbatan hamdardlik ko'pincha o'g'il bolalarda namoyon bo'lgan, qizlar yesa hamdardlik ko'rsatgan. Aksincha, qizlar o'z tengdoshlariga ko'proq hamdardlik ko'rsatdilar, o'g'il bolalar yesa ko'proq hamdardlik ko'rsatdilar.

Zamonaviy bolalar o'z tajribalari va ular uchun muhim bo'lgan odamlar tajribasiga yo'naltirilgan individual modellarning namoyon bo'lishidan ko'ra, ijtimoiy normalar va qoidalar haqidagi bilimlarni tobora ko'proq namoyish etmoqdalar.

Shunday qilib, empatiya bolaning boshqalarga ijobiy hissiy munosabati tarkibidagi eng muhim tarkibiy qism bo'lib, bu nafaqat boshqa odamlarning tajribalarini tushunish va hissiy ta'sirchanligini ko'rsatish, balki haqiqiy yordam va yordam ko'rsatishga imkon beradi.

Hissiy sohani rivojlantirishda uchta yondashuv mavjud: xulq-atvor (xulq-atvor), kognitiv (bilish orqali), gumanistik (shaxsiy xususiyatlarni rivojlantirish orqali).

Xulqiy yondashuv vakillari: Pavlov I. P., Ye. L. Torndike, B. F. Skinner, J. B. Uoson, A. Bandura. Kognitiv yondashuv vakillari: J. S. Bruner, J. Piaget. Gumanistik yondashuv vakillari: A. H. Maslou, K. R. Rojers.

Xulq-atvor yondashuvida bolalarda hissiy sohani rivojlantirish hissiy reaksiyani rag'batlantiradigan komponentlar (jazo, mustahkamlash, rag'batlantirish, xatti-harakatlarni o'zgartirish va boshqalar) orqali ko'rib chiqiladi. Bu yerda o'qituvchining vazifasi bolalarga ko'nikma va uyushmalarni o'rgatish va mustahkamlash alohida ahamiyatga yega.

Kognitiv yondashuvda bolalarning hissiy sohasini rivojlantirish bolaning idrokini tahlil qilish orqali sodir bo'ladi; axborotni qayta ishlash natijasida bola tomonidan muammolarni mustaqil ravishda hal qilish. O'qituvchi bolaga uning his-tuyg'ularining ma'nosini (qaror qabul qilish, kognitiv jarayonlar, axborot jarayonlari) tushuntirishi va mazmunli va tashkilotchilikning muhimligini ta'kidlashi kerak.

Bolalarning hissiy sohasini rivojlantirishda gumanistik yondashuv markazida har bir o'quvchining individualligi va o'ziga xosligini rivojlantirish (o'zini o'zi anglash, o'zini o'zi qadrlash). O'qituvchining vazifasi-bu bolaning affektiv sohasini rivojlantirish (uning moslashuvi va farovonligi ta'kidlangan).

Ushbu yondashuvlar doirasida turli xil usullardan foydalanish mumkin, masalan, ertak terapiyasi, rol o'ynash, musiqa terapiyasi, raqs, fototerapiya.

Ertak terapiyasi-ertak bilan davolash (davolash). Bolalikdan boshlab, ota-onalar va undan keyin maktabgacha tarbiya o'qituvchilari ertaklarni sevadilar. Psixologlar ham, shifokorlar ham ertakdan o'z ishlarida foydalanadilar. Har bir mutaxassis ertaklarda ma'lum bir professional vazifani hal qilishga yordam beradigan manbani topadi. Agar biz ertak terapiyasi tushunchasi haqida gapiradigan bo'lsak, unda bu ruhning ma'naviy yo'li va insonning ijtimoiy ro'yobga chiqishi haqidagi bilimlarni uzatish usullari to'plami, bu har qanday odamning ma'naviy tabiatiga mos keladigan ta'lim tizimidir.

Ertaklarda bola o'zi uchun hayotiy ma'lumotlarni "chizadi", obrazlarni olib, o'zidan zavqlanadi yoki sezdirmaydi. Ertak axloqiy muammolarni hal qilishga yordam beradi. Ertaklarning xarakterlari (qahramonlari) yomon yoki yaxshi (yaxshilik va yomonlik) bo'lishi mumkin, bu yesa bolaning yaxshilik va yomonlikni farqlash uchun hamdardligini aniqlashga va shu bilan o'zining murakkab ikkilangan his-tuyg'ularini tartibga solishga imkon beradi.

Rol ijro etish; syujet-rol ijro etish. Bunday o'yin-bu o'yin usullari guruhi bo'lib, unda uning ishtirokchilari tashqi xatti-harakatlar senariysi, ushbu rolning tabiati va harakat muhitining ichki mantig'i bilan emas, balki tanlangan rollar doirasida harakat qilishadi.

O'yinning maqsadi bolalarni birgalikdagi faoliyat sharoitida yoki mavjud ijtimoiy o'zaro munosabatlar doirasida o'zaro munosabatlarni o'rgatishdir. Aytishimiz mumkinki, bola o'yin jarayonida o'zini boshqalarning o'rniga qo'yish va uning xatti-harakatlarini tashqi tomondan baholash imkoniyatiga ega.

Bu yo'nalishda ish (albatta maqsadli) agar his-tuyg'ularini, harakatlari va boshqa odamlar tajribalarini katta aql bilan bolani yordam, shuningdek etarlicha nima bo'layotganini bilan bog'liq o'rganish imkonini beradi.

Musiqiy terapiya-psixoterapiyadagi usul bo'lib, u musiqaning odamning psixologik holatiga davolovchi ta'siriga asoslangan.

Musiqasi terapiyasi va uning shaxs psixologik holatiga ta'sirini o'rganish: G. Y. Malyarenko, M. V. Xvatova, I. M. Trachtenberg, N. V. Shutova va boshqalar tomonidan amalga oshirildi.

Bolalar tomonidan maxsus tanlangan musiqani muntazam ravishda idrok etish qisqa muddatli xotirani yaxshilaydi, og'zaki va og'zaki bo'lmagan aqlni oshiradi, shuningdek keskinlik, qat'iyatsizlik, shubha va kayfiyatni yo'q qiladi. Musiqasi o'quvchilarning ishini optimallashtirish uchun ishlatilishi mumkin, chunki musiqasi ijobiy his-tuyg'ularni keltirib chiqaradi, motivatsiyani oshiradi, faoliyatni faollashtiradi va bilim jarayonini rag'batlantiradi.

Raqsi sizning his-tuyg'ularingizni va his-tuyg'ularingizni harakatda ifoda etishga imkon beradi, bu esa bostirilgan his-tuyg'ular va mushaklarning qisqichlaridan xalos bo'lishni anglatadi, bu yesa o'z navbatida hissiy va jismoniy holatga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Raqs jismoniy zo'ravonlikka uchragan bolalarga ayniqsa foydali ta'sir ko'rsatadi.

Fototerapiya psixologik muammolarni hal qilish uchun fotosuratlar va slaydlardan foydalanishga imkon beradi. Ushbu usul shaxsni rivojlantirish va uyg'unlashtirishga yordam beradi, art-terapiyaning yo'nalishlaridan biridir. Fotosuratlar va slaydlar mavzu bo'yicha tanlanishi, ma'lum bir hissiy kayfiyatni rejalashtirishi mumkin.

Maktabda darsdan tashqari tadbirlarni amalga oshirishga qaytamiz, u bilan siz empatiyani faol ravishda shakllantirishingiz va rivojlantirishingiz mumkin.

Sinfdan tashqari mashg'ulotlarda, agar u to'g'ri tashkil yetilgan bo'lsa, o'quvchilarning turli qobiliyatlarini, shuningdek, hissiy-ixtiyoriy sohani va empatiyani faol va maksimal darajada shakllantirish va rivojlantirish mumkin.

Boshlang'ich maktab yoshidagi bolalar hamma narsaga o'z nuqtai nazariga ega bo'lish istagini shakllantirishda davom etadilar. Shuningdek, ular o'zlarining ijtimoiy ahamiyati - o'z-o'zini hurmat qilishlari haqida mulohazalarga ega. U o'z-o'zini anglash va atrofdagilarning fikrini qadrlaydiganlarning fikr-mulohazalarini rivojlantirish tufayli rivojlanadi. Ota-onalar ularga qiziqish, iliqlik va muhabbat bilan munosabatda bo'lishsa, odatda bolalarda yuqori ball paydo bo'ladi.

Biroq, tez orada bola o'z-o'zini hurmat qilish muvaffaqiyat-muvaffaqiyatsizlik holatlariga bog'liqligini yo'qotib, barqaror xarakterga ega bo'lganda, o'zi haqida yangi g'oyani rivojlantiradi. O'z-o'zini hurmat qilish endilikda o'z qiyofasi ideal "men" bilan bog'liq bo'lgan munosabatlarni ifodalaydi.

Boshlang'ich maktab yoshi o'z-o'zini anglashni rivojlantirishning eng muhim davrlaridan biridir. Bu fikrlash nuqtai nazaridan aks ettirishga ishora qiladi. Bola nima uchun bunday deb o'ylashining sabablari haqida o'ylay boshlaydi, aksincha emas. Mantiq, nazariy bilimlar bo'yicha fikrlashni to'g'rilash mexanizmi mavjud. Shunday qilib, bola niyatni intellektual maqsadga bo'ysundirishga qodir bo'ladi, uni uzoq vaqt ushlab turishga qodir.

Maktab yillarida xotiradan ma'lumotlarni saqlash va olish qobiliyati yaxshilanadi, meta-xotira rivojlanadi. Bolalar nafaqat yaxshi eslab qolishadi, balki buni qanday qilishlari haqida ham fikr yurita oladilar. Ob'ektlar ro'yxatini yodlash bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlarda maktabgacha yoshdagi bolalar vazifani bajara olmadilar va maktab o'quvchilari barcha narsalarni eslab qolishdi. Ular maqsadli ravishda takrorlashdi, xotirani tartibga solishdi, yaxshiroq eslab qolish uchun ma'lumotni yaxshilashdi va keyin xotiraga yordam berish uchun qanday usullardan foydalanganliklarini aytishdi.

7 - 11 yosh - Piagetga ko'ra aqliy rivojlanishning uchinchi davri - o'ziga xos aqliy operatsiyalar davri. Bolaning fikrlashi aniq real ob'ektlar bilan bog'liq muammolar bilan chegaralanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolaning fikrlashiga xos bo'lgan egosentrizm asta-sekin kamayadi, bu qo'shma o'yinlar bilan osonlashadi, lekin butunlay yo'qolmaydi. Aniq fikrlaydigan bolalar ko'pincha natijani bashorat qilishda

xato qiladilar. Natijada, gipotezani shakllantirgandan so'ng, bolalar o'z nuqtai nazarini o'zgartirishdan ko'ra, yangi faktlarni rad etishlari mumkin.

Desentratsiya bir vaqtning o'zida bir nechta xususiyatlarga e'tibor berish, ularni o'zaro bog'lash, bir vaqtning o'zida ob'ekt yoki hodisa holatining bir nechta o'lchovlarini hisobga olish qobiliyati bilan almashtiriladi.

Bolada ob'ektdagi o'zgarishlarni aqliy kuzatish qobiliyati ham rivojlanadi. Qaytariladigan fikrlash paydo bo'ladi.

Kattalar bilan munosabatlar.

Bolalarning xulq-atvori va rivojlanishiga kattalarning etakchilik uslubi ta'sir qiladi: avtoritar, demokratik yoki konnivor (anarxist). Bolalar demokratik rahbarlik ostida o'zlarini yaxshi his qiladilar va rivojlanadi.

Tengdoshlar bilan munosabatlar.

Olti yoshdan boshlab bolalar o'z tengdoshlari va deyarli har doim bir xil jinsdagilar bilan ko'proq vaqt o'tkazishadi. Muvofiqlik kuchayadi, 12 yoshga kelib o'zining eng yuqori cho'qqisiga etadi. Mashhur bolalar odatda yaxshi moslashadi, tengdoshlari orasida o'zlarini qulay his qiladilar va odatda hamkorlik qiladilar.

Oyin.

Bolalar hali ham ko'p vaqtlarini o'ynashga sarflashadi. U hamkorlik va raqobat tuyg'ularini rivojlantiradi, adolat va adolatsizlik, xurofot, tenglik, etakchilik, bo'ysunish, fidoyilik, xiyonat kabi tushunchalarni shaxsiy ma'noga ega bo'ladi.

O'yin ijtimoiy yo'nalishni oladi: bolalar maxfiy jamiyatlar, klublar, maxfiy kartalar, shifrlar, parollar va maxsus marosimlarni ixtiro qiladilar. Bolalar jamiyatining rollari va qoidalari kattalar jamiyatida qabul qilingan qoidalarni o'zlashtirishga imkon beradi. 6 yoshdan 11 yoshgacha bo'lgan do'stlar bilan o'yinlar eng ko'p vaqtni oladi.

Hissiy rivojlanish.

Bola maktabga kirgan paytdan boshlab, uning hissiy rivojlanishi avvalgidan ko'ra ko'proq uydan tashqarida olgan tajribalariga bog'liq.

Bolaning qo'rquvi atrofda dunyoni idrok etishni aks ettiradi, uning doirasi endi kengayib bormoqda. O'tgan yillarning tushunarsiz va uydirma qo'rquvlari boshqalar bilan almashtiriladi, ko'proq ongli: darslar, in'ektsiyalar, tabiiy hodisalar, tengdoshlar o'rtasidagi munosabatlar. Qo'rquv tashvish yoki tashvish shaklida bo'lishi mumkin.

Vaqtivaqti bilan maktab yoshidagi bolalarda maktabga borishni istamaslik paydo bo'ladi. Alomatlar (bosh og'rig'i, oshqozon kramplari, qusish, bosh aylanishi) keng tarqalgan. Bu simulyatsiya emas va bunday hollarda sababni imkon qadar tezroq aniqlash kerak. Bu muvaffaqiyatsizlikdan qo'rqish, o'qituvchilar tomonidan tanqid qilish qo'rquvi, ota-onalar yoki tengdoshlar tomonidan rad etilishidan qo'rqish bo'lishi mumkin. Bunday hollarda ota-onalarning maktabga borishdagi do'stona qat'iyati yordam beradi.

Boshlang'ich maktab yoshida ijtimoiy munosabatlar tobora kengayib, farqlanadi. Ijtimoiy dunyo bola uchun kengayib boradi, munosabatlar chuqurlashadi va ularning mazmuni rang-barang bo'ladi.

Maktabdagi xatti-harakatlar. 1-sinfda bola uchun eng obro'li shaxs - o'qituvchi (odatda o'qituvchi). Buni ushbu yosh haqida yozadigan barcha tadqiqotchilar ko'rsatadi. "U o'qituvchiga cheksiz ishonadi". Bolaning nazarida o'qituvchi hamma narsaga qodir, chunki u nafaqat "hamma narsani biladi", balki "hamma" unga bo'ysunadi. O'qituvchi hatto ota-onalarni maktabga chaqirishi, ular bilan gaplashishi mumkin va ular unga "bo'ysunadilar". "Mariya Grigoryevna aytgani" haqiqatning eng yuqori mezoniga aylanadi.

Shu bilan birga, o'qituvchiga bo'lgan ishonch, ishtiyoq o'qituvchining o'ziga xos fazilatlariga bog'liq emas (Matyuxina M.V. va boshqalar). Bolalarning taqlid qilishga moyilligi bilan bog'liq holda, o'qituvchi ijtimoiy xulq-atvor namunalarini ko'rsatish uchun yuqori mas'uliyat yuklaydi.

Oiladagi xatti-harakatlar. Asta-sekinlik bilan tengdoshlarga e'tibor kuchayib borayotganligi sababli, bolaning ota-onaga (onaga) hissiy bog'liqligi kamroq va ahamiyatsiz bo'ladi.

Bundan tashqari, aynan shu yoshda "tabiiy ajralish" deb ataladigan narsa, ya'ni bolaning kattalardan asta-sekin psixologik ajralishi va uning mustaqillik va mustaqillikka ega bo'lishi boshlanishi kerak. "Ushbu bosqichmabosqich ajralish bolaning ijtimoiy kamoloti, uning o'zini o'zi anglashi va nihoyat, ruhiy salomatligi uchun aniq shartni ta'minlaydi".

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Greys Krayg. Psixologiya razvitiya / Greys Krayg. - Seriya «Mastera psixologii», 2002.
2. Gurevich K. M. Individualno-psixologicheskie osobennosti shkolnika, M., Znanie, 2006.
3. Zaxarov A.I. Kak predupredit otklonenie v povedenii rebyonka. -M.: Prosvetshenie, 1993.
4. Klyueva N.V., Kasatkina Yu.V. Uchim detey obsheniyu. -Yaroslavl: Akademiya razvitiya, 1997.
5. Kolominskiy, Ya.L. Sotsialnaya psixologiya shkolnogo klassa: nauchno-metod. Posobie dlya pedagogov i psixologov / Ya.L. Kolominskiy. - Minsk: OOO «FUA inform», 2003.
6. Kon I.S., "Psixologiya ranney yunosti", M.: "Prosvetshenie", 2001.